

TEL3 GRAM

KATEŘINA QUISOVÁ - SILVIA VOLLMANN - ALŽBETA VRZGULA

www.djgt.sk

**BANSKOBYSTRICKÝ
SAMOSPRÁVNÝ KRAJ**

Z verejných zdrojov podporil

u. fond
na podporu
umenia

“
Názov **TEL3GRAM** odkazuje na prepojenia medzi históriou, prítomnosťou i budúcnosťou. Telegram v Tajovského dobe slúžil na rýchlu komunikáciu a rovnaký účel dnes plní rovnomenná aplikácia. Telegram prináša to najpodstatnejšie, čo potrebuje byť povedané, a rovnako to robí táto autorská inscenácia. A trojka skrytá v názve odkazuje na spojenie jedinečných prístupov troch výrazných autoriek a režisérov.”
”

divadlo jozefa gregora tajovského

PhDr. Peter Kováč, riaditeľ

doc. Mgr. art. Peter Palik, ArtD., umelecký šéf

461. premiéra v jubilejnej 75. divadelnej sezóne 2023/2024

premiéra 9. 2. 2024

Kateřina Quisová - Silvia Vollmann - Alžbeta Vrzgula

TEL3GRAM

dramaturgia **uršul'a turčanová**

scéna a kostýmy **alžbeta kutliaková**

hudba **martin husovský**

réžia **kateřina quisová**

silvia vollmann

alžbeta vrzgula

obsadenie

jozef gregor tajovský 1 **daniel výrostek**

jozef gregor tajovský 2 **marek rozkoš**

hana gregorová 1 **mária knoppová**

hana gregorová 2 **jana pilzová**

niekto ako lynda carter **iveta marcineková**

kateřina quisová

(1994) je rodáčkou z českej Ostravy. Vyštudovala divadelnú dramaturgiu a réžiu na DF VŠMU v Bratislave v ročníku Mariána Amslera, Martina Ondrisku a Ingrid Timkovej. Od roku 2018 ako autorka, dramaturgička alebo režisérka spolupracovala nielen s divadelným priestorom VŠMU Divadlo LAB, ale tiež s inými divadlami a kultúrnymi centrami na Slovensku (napr. Divadlo P. O. Hviezdoslava v Bratislave, Divadlo bez masky), ale aj v zahraničí (Divadlo P. Bezruč v Ostrave alebo Janus Színház v maďarskom Pécs). Je spoluzakladateľkou divadla AZYL, ktoré pôsobí v Bratislave.

moment

Životné momenty. Keď rekapitulujeme našu cestu životom, objaví sa reťazec niekoľkých dôležitých chvíľ, ktoré dohromady v svojej súslednosti vytvárajú **mapu rozhodnutí**, smer, ktorým sme sa vybrali **jeden krok za druhým**. Rovnakú cestu rekapituluje v našej inscenácii aj postava Jozefa Gregora Tajovského. Usilovala som sa ho vyobraziť ako človeka v systéme jeho intímnych vzťahov a spomienok, ale aj ako umelca dnešnej doby, ktorého názory, postoje a tvorba kolidujú so súčasnou realitou.

Tajovského životné momenty v úvodnej časti inscenácie obsahujú **milníky** jeho tvorby rovnako ako aj osobné momenty a stretnutia, ktoré jeho tvorbu aj život zásadne ovplyvnili. Jedným z nich je **vojna**, ktorú Tajovský v svojom živote zažíval neustále – nech už išlo o obidve svetové vojny, alebo boje na poli umeleckom, spoločenskom či manželskom. Postava Tajovského tu osciluje medzi dvomi otázkami – vzdať sa a nezúčastniť sa boja, alebo ostať na bojisku a **biť sa za svoje názory** aj keď sa táto bitka môže zdať už vopred prehratá?

Dúfam, že takéto spracovanie nielen pripomenie netradičným spôsobom život a tvorbu Jozefa Gregora Tajovského, ale zároveň ho ukáže ako pokrokového dramatika, citlivého človeka a neustále bojujúceho umelca. Toto dielko by malo **pripomenúť úlohu umelcov** v spoločnosti ako katalyzátorov zmien, narušiteľov opresie a strážcov ľudskosti.

korešpondencia

Text Korešpondencie vychádza zo zachovaných listov* Jozefa Gregora Tajovského a Hany Gregorovej, ktoré si písali počas prvej svetovej vojny, kedy musel Jozef narukovať. **Úryvky z listov**, ktoré si dvojica vymenila v období 1915 – 1919, dopĺňa dokumentárny materiál súčasnej sms komunikácie niekoľkých párov, ktoré rozdelila aktuálna vojna od roku 2022. V tejto korešpondencii s viac ako storočným rozdielom sa črtá **jasná paralela** – od banálnych konverzácií o zime, teplom oblečení a rodičovských starostiach, cez posielanie fotografií a vyznania lásky až po **strach**, odlúčenie a stratu komunikácie.

Už beztak zložitý **vzťahový mechanizmus** je podrobený náročnej skúške v podobe, ktorú si nechceme predstavovať, no je pre mnohých a mnohé vysoko aktuálna. To vnímam ako najdôležitejší odkaz Korešpondencie – **varovanie históriou** pred stavmi, ktoré sa cyklicky opakujú a ktoré majú priamy dopad na vzťahy ľudí, párov a celých rodín. Zároveň nám Korešpondencia môže dodať **nádej**, že jediné, čo ich dokáže zachrániť, je **láska**. Otázkou však zostáva, ako dlho to vydrží. Odpoveď visí vo vzduchu a je nejasná, aj keď s istotou vieme, že v prípade Jozefa a Hany jasná bola.

*rozsiahla korešpondencia Jozefa Gregora Tajovského a Hany Gregorovej vyšla knižne v knihe *Listy: Príbeh manželstva Jozefa Gregora Tajovského a Hany Gregorovej (1996)*

silvia vollmann

(1991) je divadelná režisérka, ktorá sa venuje prevažne autorskému divadlu. Vyštudovala bábkarskú réžiu a dramaturgiu na VŠMU v Bratislave. Inscenáciou s prvkami dokumentárneho divadla *Hola, Madrid!* (2013) zaujala divadelnú verejnosť a bola nominovaná na cenu DOSKY v kategórii Objav sezóny. Spolupracovala a hosťovala na renomovaných divadelných scénach zriadených (Mestské divadlo Žilina; Divadlo Andreja Bagara, Nitra), nezriadených (Divadlo X10, Praha; Divadlo DPM, Bratislava; Nové divadlo, Nitra) aj bábkových (Bábkové divadlo Žilina, Bábkové divadlo v Košiciach, Bratislavské bábkové divadlo) divadiel. Od roku 2017 je umeleckou šéfkou progresívnej olomouckej scény Divadlo na cucky, zameranej na súčasnú dramaturgiu, občiansku angažovanosť a aktuálne spoločenské témy.

alžbeta vrzgula

(1992) je divadelná režisérka a dramatička. Študovala réžiu a dramaturgiu na DF VŠMU v Bratislave so študijnými pobytmi vo francúzskom Poitiers a v českom Brne. Ako asistentka réžie spolupracovala s českým režisérom Davidom Jařabom a absolvovala stáž u známeho nemeckého kolektívu Rimini Protokoll. V roku 2017 bola jednou zo zakladajúcich členiek nezávislého profesionálneho divadla Uhol_92 so sídlom v Bratislave. V roku 2022 získala cenu DOSKY v kategórii Najlepšia réžia sezóny za inscenáciu *Ponížení a krvilační*. Na jeseň 2023 mala svoj režijný debut v Čechách, kde pre Mestské divadlo pražské - divadlo Komédie režírovala hru *Já, Johan*a*. Pravidelne tandemovo pracuje so scénografkou a kostýmovou výtvarníčkou Alžbetou Kutliakovou a to v kamenných divadlách aj na nezávislej scéne.

za svetový mier (wonder woman)

„Nová éra potrebuje nových hrdinov.“

V záverečnej časti triptychu TEL3GRAM stojíme na prahu života po (tretom) veľkom svetovom konflikte. Či už denne čítame správy alebo sa im snažíme uniknúť, musí nám byť jasné, že vo svete - aj tom "našom", stredoeurópskom - to vrije. Niečo sa stane. V tejto situácii sa jednotlivci cítia bezmocne. Preto som sa rozhodla zapozerať **do budúcnosti**. Čo bude po "tom"?

Základným inšpiračným zdrojom bola pre mňa málo známa publikácia *Ženy-matky za svetový mier* (Novum, 1946). Uchováva niekoľko textov súvisiacich s účasťou česko-slovenskej delegácie na protifašistickom **Svetovom kongrese žien v Paríži**, ktorý sa konal len krátko po skončení druhej svetovej vojny. Reprezentovala nás tam Hana Gregorová s myšlienkami, ktoré sa potvrdili ako **nadčasové**.

Na Slovensku nie je núdza o skutočne **inšpiratívne osobnosti**, na ktorých odkaze by sme mohli stavať svoju národnú/občiansku/vlasteneckú hrdosť. A nemyslím tým romantizovaných zbojníckych chlapcov. Dostať sa k týmto vzorom, pripomenúť ich príbehy, to práve teraz nevyhnutne potrebujeme. Preto sa Hana v mojom texte dostáva do roku 2043, stretáva sa so svojou **superhrdinskou súčasničkou** z iného kultúrneho kontextu a spolu vzdorujú plynutiu času, ženským pochybnostiam o vlastnej hodnote a pretrvávajúcim stereotypom. Stretávajú sa, aby pre nás a spolu s nami začali uvažovať, **čo bude "potom"**.

Lebo na premýšľanie o budúcnosti nikdy nie je priskoro a myslím si, že je to to najlepšie, čo môžeme spraviť pre prítomnosť.

18. 10. 1874 Tajov – 20. 5. 1940 Bratislava
Výročie 150 rokov od narodenia v roku 2024.

Spisovateľ, dramatik, učiteľ, úradník,
prekladateľ, redaktor a legionár. Vrcholný
predstaviteľ slovenského literárneho
realizmu.

Jozef Gregor sa narodil v stredoslovenskej
obci **Tajov**. Detstvo trávil u starých rodičov
Greškovicov. **Vzdelanie** získal v rodnom
Tajove, neskôr v Banskej Bystrici
a na pomadárčenom učiteľskom ústave
v Kláštore pod Znievom. Pracoval ako učiteľ,
ale často sa pre **národné presvedčenie**
nezhodol s vrchnosťou. V rokoch 1898 – 1900
odišiel študovať do Prahy na Obchodnú
akadémiu, jeho štúdium finančne
podporovala Československá jednota.

V Prahe sa stal členom spolku **Detvan** a zblížil
sa s hlasistami na čele s M. R. Štefánikom. **Po
štúdiu** nastúpil do Viedieckej ľudovej banky,
neskôr do Tatra banky, pracoval i v Ľudových
novinách. V roku 1907 sa oženil s Hanou
Lilgovou. **Po svadbe** žili v rumunskom
Nadlaku, potom v Prešove. V roku 1912 sa
vrátili do Martina, kde sa Tajovský stal
tajomníkom Slovenskej národnej strany.

jozef gregor tajovský

V roku 1915 bol povolaný do prvej svetovej vojny. Bol **odveľený
na východný ruský front** spolu s priateľom, právnikom
a spisovateľom Jankom Jesenským. Na znak nesúhlasu
dezertovali z armády rakúsko-uhorskej monarchie **do zajatia**
na ruskú stranu. Vstúpili do novovznikajúcich česko-slovenských
légii. Tajovský sa stal redaktorom novín *Slovenské hlasy*, ktoré
vychádzali počas transportu légii cez európsku i ázijskú časť
Ruska (Kyjev, Jekaterinburg, Omsk). **Stmeloval slovenských
legionárov** a povzbudzoval Slovákov aj mimo légii. Napísal tu
viacväzkový *Malý kultúrny zemepis Slovenska*, aby Slováci mohli
poznať aj ďalšie župy Slovenska a identifikovať sa so svojou
národnosťou. V Rusku sa Tajovský opäť stretol so **Štefánikom** už
ako s generálom francúzskej armády a ministrom vojny
novovznikajúcej ČSR.

Do vlasti sa vrátil v roku 1919. Nalodil sa **vo Vladivostoku** a domov
docestoval cez Japonsko, Kanadu, USA, Francúzsko. S rodinou sa
následne presťahovali z Martina do Bratislavy. V roku 1925 odišiel
ako podplukovník Čs. armády do výslužby a už sa venoval iba
literárnej činnosti.

Tajovský sa radí k vedúcim predstaviteľom druhej vlny
slovenského literárneho **realizmu** a zakladateľom slovenskej
realistickej drámy. Za života sa plného uznania nedočkal, neraz
čelil útokom neprajníkov a zápasil s nepochopením. Dnes sú jeho
diela **nestarnúcou klasikou**. Jeho pseudonym Tajovský odkazuje
na rodný Tajov, kde bol podľa svojho prania po smrti v roku 1940
pochovaný.

30. 1. 1885 Martin – 11. 12. 1958 Praha
Výročie 140 rokov od narodenia v roku 2025.

Spisovateľka, publicistka, prekladateľka, osvetová pracovníčka, ochotníčka herečka, antifašistka, zástankyňa práv žien, prvá slovenská feministka. V roku 2023 jej prezidentka Slovenskej republiky udelila Rad Ludovíta Štúra II. triedny in memoriam za mimoriadne zásluhy o ľudské práva a slobody a ich ochranu.

Hana Gregorová rodená Lilgová pochádzala z **rodiny farbiarov** pracujúcich s modrotlačou. Tkanie ľanového a konopného plátna, ktorým sa farbiari zaoberali, bolo vtedy najčastejším zamestnaním žien v Martine. **Mladá Hana** túžila čítať, vzdelávať sa a spoznávať svet.

Po ukončení základnej školy sa vzdelávala ďalej ako samouk, ovládala **päť cudzích jazykov**, prekladala literatúru, organizovala prednášky na večierkoch Živeny, bola herečkou v Slovenskom spevokole.

hana gregorová

Keď spoznala svojho neskoršieho manžela Jozefa Gregora Tajovského, začal jej poštou posilať časopis *Hlas*. Tam sa zoznámila s revolučným pohľadom na **postavenie žien**. V roku 1912 vyšiel jej knižný debut *Ženy*, v ktorom sa aktívne zasadzovala za práva žien, emancipáciu a prístup žien k vzdelaniu. Pre tieto radikálne **feministické myšlienky** si pred ňou spisovateľ Vajanský **odplúľ** a konzervatívni Martinčania ľutovali Tajovského, že má takú „nemravnú“ ženu.

Po svadbe v roku 1907 žili manželia tri roky v rumunskom Nadlaku, potom v Prešove. V roku 1912 sa vrátili do Martina. Keď vypukla prvá svetová vojna, Tajovský musel narukovať. Na vojne strávil roky 1915 – 1919. Z tohto obdobia sa zachovala **korešpondencia** manželov. Listy zachytávajú aj **narodenie ich dcéry** Dagmar 28. apríla 1916 a jej prvé roky bez otca.

V roku 1920 sa rodina presťahovala **do Bratislavy**. Hana organizovala literárny salón, stála pri zrode Umeleckej besedy, zúčastňovala sa na stretnutiach ženského spolku **Živena**, angažovala sa **v sociálnej oblasti** a s manželom doma hostili a podporovali mladých študentov aj osobnosti umeleckého života.

Nacionalistické a fašistické tendencie vyvrcholili **druhou svetovou vojnou**. Po manželovej smrti v roku 1940 odišla do Prahy, kde sa zapojila do antifašistického odboja žien. Päť rokov posielala tajné informácie na Slovensko aj **exilovej vláde** do Londýna. Po skončení vojny prednášala na **Svetovom kongrese žien v Paríži**. Svoje postoje zachytila v roku 1946 aj v brožúre *Ženy-matky za svetový mier*. Dožila v Prahe s dcérou a vnúčatami. Pochovaná je v Tajove spolu s manželom.

Manželia pri vyberaní rannej pošty

Manželia s dcérou Dagmar

Podakovanie Oksane, Olene, Nasti a Kristiánovi Kozmenkovi za preklad dokumentárneho materiálu.

Podakovanie Slovenskému technickému múzeu v Košiciach a Ing. Petrovi Drozdovi za ochotu a pomoc a technickú podporu pri nahrávaní zvukov do inscenácie.

asistent réžie **daniel výrostek** / predstavenie vedie a text sleduje **mária tesaříková** / javiskový majster **peter petrínek** / svetlo **ivan cingel, peter štrba, peter petrínek, vladimír kuchár** / zvuk **peter čiž, peter urban** / technický manažér **miroslav kováčik** / výroba scény **štefan bartko, vladimír hromadík, branislav koller** / výroba kostýmov **anna d'uríková, jana kapusníková** / rekvizity **roman spíro, ivan volek** / garderóba **mária kerešová, adriana puchovanová** / umelecká maskérka **dana kováčiková** / javisková technika **michal d'urík, branislav krejčí, vladimír meloš, ján paučo, michal vasil, rastislav bednárík, rastislav kohút, oto kuruc** /

textová časť bulletinu **uršula turčanová** / fotografie **vanda mesiariková, archív DJGT** / grafický návrh plagátu a bulletinu **simona hanes** / zodpovedný redaktor **peter kováč** /

obchodno-marketingové oddelenie **gabriela valentínyová, denisa barancová, martina clancy, anna ponická** /

zriaďovateľom divadla jozefa gregora tajovského je banskobystriický samosprávny kraj, divadlo jozefa gregora tajovského, divadelná 1727/3 , 960 01 zvolen